

Received/Geliş	2026 July/Temmuz	Accepted/Kabul	2026 August/Ağustos	Published/Yayın	2026 September/Eylül
----------------	------------------	----------------	---------------------	-----------------	----------------------

Öğretmen İş Doyumu Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Veysel Bora¹

Atıf/Reference: Bora, V. (2026). Öğretmen İş Doyumu Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 335-350.

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumlarını değerlendirmek amacıyla kısa, tek boyutlu bir ölçek geliştirme ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Nicel araştırma yaklaşımıyla yürütülen ölçek geliştirme çalışmasına Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden toplam 1009 öğretmen katılmıştır. Başlangıçta altı maddeden oluşan madde havuzunun faktör yapısı açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile incelenmiş, ardından dört maddelik alternatif yapı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile değerlendirilmiştir. AFA sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin değeri .888, Bartlett küresellik testi $\chi^2(15) = 5087.011$ ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Altı maddelik tek faktörlü yapı toplam varyansın %70.919'unu açıklamış ve faktör yükleri .806 ile .863 arasında değişmiştir. Dört maddelik modelin DFA sonuçlarında $\chi^2(1) = 4.94$, RMSEA = .063, CFI = 1.00, NNFI = .99 ve SRMR = .006 değerleri elde edilmiştir. Standartlaştırılmış faktör yükleri .80 ile .87 arasında değişmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .908, açıklanan ortalama varyans değeri yaklaşık .699 olarak belirlenmiştir. Bulgular, Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin dört maddelik yapısının yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu ve yakınsak geçerlik açısından olumlu göstergeler sunduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, doğrulayıcı modelin düşük serbestlik derecesi ve hata terimleri arasında tanımlanan kovaryans nedeniyle, yapının bağımsız örneklemelerde yeniden doğrulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen iş doyum, ölçek geliştirme, yapı geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi, güvenirlik.

Development of the Teacher Job Satisfaction Scale: A Validity and Reliability Study

Abstract

The purpose of this study was to develop a brief, unidimensional instrument for assessing teachers' overall satisfaction with the teaching profession and to examine its psychometric properties. The quantitative scale development study involved 1,009 teachers from Türkiye's seven geographical regions. An initial six-item pool was examined using exploratory factor analysis (EFA), followed by confirmatory factor analysis (CFA) of an alternative four-item structure. The EFA yielded a Kaiser–Meyer–Olkin value of .888 and a significant Bartlett's test of sphericity, $\chi^2(15) = 5087.011$ ($p < .001$). The six-item single-factor structure explained 70.919% of the total variance, with factor loadings ranging from .806 to .863. The four-item CFA model yielded $\chi^2(1) = 4.94$, RMSEA = .063, CFI = 1.00, NNFI = .99, and SRMR = .006. Standardized factor loadings ranged from .80 to .87. The Cronbach's alpha coefficient was .908, and the average variance extracted was approximately .699. The findings indicate that the four-item Teacher Job Satisfaction Scale demonstrates high internal consistency and promising evidence of convergent validity. Nevertheless, given the model's low degrees of freedom and the inclusion of correlated residuals, further validation using independent samples is recommended.

Keywords: Teacher job satisfaction, scale development, construct validity, confirmatory factor analysis, reliability.

¹ Okul Müdürü; Bucak Şehit Ayfer Gök Bilim ve Sanat Merkezi-Burdur; veyselbora1706@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3326-5761>;

1. Giriş

Öğretmenlik mesleği, eğitim sistemlerinin niteliğini belirleyen temel unsurlardan biridir. Öğretmenler, öğrenme süreçlerinin yürütülmesinin yanı sıra eğitim politikalarının uygulanmasında, okul kültürünün şekillenmesinde ve eğitim kurumlarının değişen toplumsal gereksinimlere uyum sağlamasında önemli roller üstlenmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin iş doyumu, yalnızca bireysel bir memnuniyet durumu değil, öğretim süreçlerinin niteliği, örgütsel bağlılık ve meslekte kalma eğilimiyle ilişkili önemli bir örgütsel davranış değişkenidir. Araştırmalar, iş doyumu yüksek öğretmenlerin okullarına daha güçlü bağlılık gösterme, mesleklerini sürdürme ve okul paydaşlarıyla olumlu ilişkiler geliştirme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Azizi ve Abdullah, 2021; Sinval ve Marôco, 2020). Öğretmen iş doyumunun eğitimsel ve örgütsel sonuçlarla ilişkisi, bu yapının geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Richemond ve Needham, 2020; Dekawati vd., 2021; Pepe vd., 2017).

Öğretmenlerin iş doyumu, eğitim yönetimi açısından öğretim kalitesi, okul etkililiği ve insan kaynaklarının sürdürülebilirliğiyle yakından ilişkilidir. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik bilişsel ve duyuşsal değerlendirmeleri, mesleki sorumluluklarını yerine getirme biçimlerine, okul içindeki ilişkilerine ve örgütsel süreçlere katılımlarına yansiyabilmektedir. İş doyumunun mesleki bağlılık ve mesleği bırakma niyetiyle ilişkili olması, bu değişkenin yalnızca bireysel düzeyde değil, okul yönetimi ve eğitim politikaları kapsamında da değerlendirilmesini önemli kılmaktadır (Richemond ve Needham, 2020; Dekawati vd., 2021; Sinval ve Marôco, 2020). Dolayısıyla öğretmenlerin mesleklerine yönelik genel doyum düzeylerinin belirlenmesi, eğitim kurumlarının insan kaynağına ilişkin kararlarının ve öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin anlaşılmasına katkı sağlayabilir (Pepe vd., 2017).

İş doyumu kavramı, örgütsel davranış ve çalışma psikolojisi literatüründe farklı kuramsal yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Locke'un (1976) değer ve değerlendirme yaklaşımında iş doyumu, bireyin işinden elde ettiklerini kişisel değerleri ve beklentileri doğrultusunda değerlendirmesiyle ilişkilendirilir. Herzberg, Mausner ve Snyderman'ın (1959) Çift Faktör Kuramı ise başarı, tanınma ve sorumluluk gibi güdüleyici unsurlarla çalışma koşulları ve örgütsel politikalar gibi hijyen faktörlerini birbirinden ayırmaktadır (Mustafa vd., 2019). Hackman ve Oldham'ın (1976) İş Özellikleri Modeli, beceri çeşitliliği, görevin önemi, özerklik ve geri bildirim gibi iş özelliklerinin çalışanların psikolojik deneyimleri ve iş doyumları üzerindeki rolünü vurgulamaktadır (Giraldo-O'Meara vd., 2014). Spector'un (1997) yaklaşımında ise iş doyumu, bireyin işine yönelik bilişsel değerlendirmelerini ve duygusal tepkilerini kapsayan çok boyutlu bir tutum olarak ele alınmaktadır.

Bu kuramsal yaklaşımlar, öğretmen iş doyumunun hem bireysel beklentiler hem de mesleğin sunduğu deneyimler çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Öğretmenlerin mesleklerinden duydukları memnuniyet, yalnızca çalışma koşullarına ilişkin değerlendirmelerden değil, mesleğin kendilerine sağladığı anlam, tatmin ve kişisel uygunluk algısından da etkilenebilmektedir (Azizi ve Abdullah, 2021). Bu nedenle öğretmen iş doyumunun bilişsel değerlendirme, duyuşsal memnuniyet ve mesleğe yönelik genel tutum çerçevesinde ele alınması önemlidir. Bilişsel değerlendirme, öğretmenlerin mesleki beklentileriyle deneyimleri arasındaki uyumu; duyuşsal memnuniyet, öğretmenlikten elde edilen olumlu duygusal deneyimleri; genel tutum ise bu değerlendirmelerin bütüncül sonucunu yansıtmaktadır (Richemond ve Needham, 2020; Dekawati vd., 2021).

Öğretmen iş doyumu, ilişkili olduğu diğer örgütsel ve psikolojik kavramlardan ayrıştırılmalıdır. Örgütsel bağlılık öğretmenin çalıştığı kuruma yönelik aidiyetini, mesleki bağlılık ise öğretmenlik mesleğini sürdürmeye yönelik bağlılığını ifade etmektedir. İşe adanmışlık ve mesleki motivasyon, mesleki faaliyetlere yönelik enerji, katılım ve çabayla ilişkiliyken iş doyumu, bireyin mesleğine ilişkin genel değerlendirmesine odaklanmaktadır. Benzer biçimde tükenmişlik, öznel iyi oluş ve mesleği bırakma niyeti iş doyumuyla ilişkili olmakla birlikte farklı kavramsal yapıları temsil etmektedir (Sahito ve Väisänen, 2019; Dekawati vd., 2021; Pepe vd., 2017). Mesleki tercih memnuniyeti de öğretmenin geçmişte yaptığı meslek seçimini değerlendirmesi bakımından mevcut iş doyumundan ayrılmaktadır. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğinden memnun olma, mesleği isteyerek sürdürme ve meslek seçimini olumlu değerlendirme, genel mesleki doyumun anlaşılmasında birbirini tamamlayan göstergeler olarak değerlendirilebilir. Bu göstergelerin aynı ölçme yapısı altında temsil edilip edilemeyeceğinin belirlenmesi ise ampirik geçerlik kanıtlarını gerektirmektedir (Richemond ve Needham, 2020; Pepe vd., 2017).

İş doyumunun ölçülmesine yönelik literatürde farklı kuramsal kapsam ve ölçme yaklaşımlarına dayanan araçlar bulunmaktadır. Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ), Job Descriptive Index (JDI) ve Job Satisfaction Survey (JSS), genel iş doyumunun çeşitli yönlerini değerlendiren yaygın ölçme araçları arasındadır. Öğretmenlik mesleğine özgü geliştirilen Teaching Satisfaction Scale (TSS) ise öğretmenlerin mesleki

deneyimlerine yönelik değerlendirmelerine odaklanmaktadır. Bu araçlar, hedef kitleleri, madde sayıları ve ölçtükleri boyutlar bakımından farklılaşmaktadır (Ho ve Au, 2006; Richemond ve Needham, 2020; Azizi ve Abdullah, 2021). Çok boyutlu ölçekler çalışma koşulları ve işin farklı özelliklerine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler sunarken, genel doyuma odaklanan araçlar öğretmenlerin mesleklerine yönelik bütüncül tutumlarının incelenmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla ölçme aracının seçimi, araştırmanın amacı ve değerlendirilmek istenen iş doyumunu boyutuyla uyumlu olmalıdır (Dekawati vd., 2021; Pepe vd., 2017).

Eğitim yönetimi araştırmalarında iş doyumunu çoğu zaman örgütsel destek, öğretmen özerkliği, mesleki bağlılık ve mesleği bırakma niyeti gibi değişkenlerle birlikte incelenmektedir. Bu tür çok değişkenli araştırmalarda kısa ölçme araçları, katılımcıların yanıt yükünü azaltması ve veri toplama sürecini kolaylaştırması bakımından işlevsel olabilmektedir. Ayrıca kısa ve tek boyutlu ölçekler, yapısal eşitlik modellemesi gibi analizlerde iş doyumunun örtük değişken olarak değerlendirilmesini kolaylaştırabilir (Richemond ve Needham, 2020; Sahito ve Väisänen, 2019). Bununla birlikte madde sayısının azaltılması, ölçülen kavramın kapsamını daraltma ve bazı özelliklerine ilişkin duyarlılığı sınırlama riski taşımaktadır. Bu nedenle kısa bir ölçeğin niteliği yalnızca uygulama kolaylığıyla değil, kuramsal kapsamı, yapı geçerliği ve güvenilirliğiyle birlikte değerlendirilmelidir (Sinval ve Marôco, 2020).

Öğretmen iş doyumuna ilişkin mevcut ölçme araçları alana önemli katkılar sunmakla birlikte, farklı araştırma amaçları için değişen kapsam ve uzunlukta araçlara gereksinim duyulmaktadır. Özellikle öğretmenlik mesleğinin genel olarak nasıl değerlendirildiğini belirlemeye yönelik kısa bir ölçme aracı, çalışma koşullarının ayrı ayrı incelenmesini gerektirmeyen araştırmalarda tamamlayıcı bir seçenek oluşturabilir. Böyle bir aracın geliştirilmesinde temel mesele, madde sayısının sınırlı tutulmasından çok, öğretmenlerin mesleki doyumlarını temsil eden ifadelerin kuramsal ve psikometrik açıdan tutarlı bir yapı oluşturmasıdır (Mustafa vd., 2019; Giraldo-O'Meara vd., 2014). Ayrıca ölçeğin farklı öğretmen gruplarında uygulanabilirliği, içerik geçerliği ve daha geniş araştırma modellerinde kullanılabilirliği dikkate alınmalıdır (Richemond ve Needham, 2020; Azizi ve Abdullah, 2021; Dekawati vd., 2021; Pepe vd., 2017).

Bu doğrultuda geliştirilen Öğretmen İş Doyumu Ölçeği (ÖİDÖ), öğretmenlerin çalışma koşullarına ilişkin farklı doyum boyutlarını ayrı ayrı ölçmekten ziyade, öğretmenlik mesleğine yönelik genel doyumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin kavramsal çerçevesi, öğretmenlik mesleğinden memnun olma, mesleği isteyerek sürdürme ve meslek seçimini olumlu değerlendirme üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım, öğretmen iş doyumunu bütüncül bir mesleki değerlendirme olarak ele alırken kısa bir ölçme aracının sağlayabileceği uygulama kolaylığını da gözetmektedir. Bununla birlikte söz konusu göstergelerin tek bir yapı altında toplanabilirliği ve ölçme aracının yeterliliği, geçerlik ve güvenilirlik analizleriyle değerlendirilmelidir.

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumunu düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin faktör yapısını, yapı geçerliğini ve güvenilirliğini incelemektir. Araştırma, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden elde edilen 1.009 öğretmene ait veriler üzerinden yürütülmektedir. Ölçek geliştirme sürecinde oluşturulan madde havuzunun psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesiyle, öğretmen iş doyumunun kısa ve tek boyutlu bir yapıyla ölçülmesine ilişkin kanıtlar sunulması hedeflenmektedir. Böylece eğitim yönetimi ve öğretmen araştırmalarında kullanılabilecek, mevcut ölçme araçlarını tamamlayıcı nitelikte bir değerlendirme aracının geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırma, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumunu düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) geçerlik ve güvenilirliğini incelemeye yönelik nicel bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmada, öğretmenlerin mesleki iş doyumuna ilişkin değerlendirmeleri mevcut durumları üzerinden ele alındığından, nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modeli, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu, kendi koşulları içerisinde ve herhangi bir müdahalede bulunmaksızın betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2020). Bu doğrultuda araştırmada öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerine yönelik veriler, doğal çalışma koşulları içerisinde ve herhangi bir deneysel işlem uygulanmadan elde edilmiştir.

Araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerini betimlemekten çok, bu yapıyı ölçmek üzere geliştirilen ölçeğin psikometrik özelliklerine ilişkin kanıtlar ortaya koymaktır. Bu kapsamda ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi, yapı geçerliğinin değerlendirilmesi ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde, ölçülmek istenen kavramın kuramsal olarak tanımlanması, maddelerin oluşturulması ve elde edilen ölçümlerin geçerlik ve güvenilirlik bakımından değerlendirilmesi temel aşamalar olarak ele alınmıştır

(DeVellis, 2017). Araştırma, tek zamanlı veri toplama sürecine dayalı kesitsel bir tasarım çerçevesinde yürütülmüştür.

Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesinde açılımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) yararlanılması esas alınmıştır. AFA, maddelerin altında yatan faktör yapısının incelenmesine; DFA ise kuramsal olarak öngörülen ölçme modelinin verilerle uyumunun değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Brown, 2015). Böylece öğretmenlerin mesleki iş doyumunu ölçmeye yönelik geliştirilen maddelerin ortak bir yapıyı ne ölçüde temsil ettiği psikometrik açıdan değerlendirilmiştir.

Araştırmanın hedef evrenini Türkiye'de görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesindeki farklı eğitim kademelerinde ve mesleki deneyim düzeylerinde görev yapan toplam 1.009 öğretmen yer almaktadır. Katılımcıların demografik, mesleki ve coğrafi özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik, Mesleki ve Coğrafi Özellikleri

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Erkek	480	47,6
	Kadın	529	52,4
Mesleki kıdem	1–5 yıl	324	32,1
	6–10 yıl	150	14,9
	11–15 yıl	118	11,7
	16–20 yıl	111	11,0
	21 yıl ve üzeri	306	30,3
Görev yapılan kademe	Okul öncesi	47	4,7
	İlkokul	261	25,9
	Ortaokul	298	29,5
	Lise	357	35,4
	Diğer	46	4,6
Medeni durum	Evli	708	70,2
	Bekâr	301	29,8
Coğrafi bölge	Marmara	170	16,8
	Ege	120	11,9
	Akdeniz	160	15,9
	İç Anadolu	159	15,8
	Karadeniz	150	14,9
	Doğu Anadolu	140	13,9
	Güneydoğu Anadolu	110	10,9
Toplam		1009	100,0

Not. N = 1.009. Yüzdelere bir ondalık basamağa yuvarlandığından toplamaları %100'den küçük farklılıklar gösterebilir.

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %52,4'ünün kadın (n = 529), %47,6'sının erkek (n = 480) olduğu görülmektedir. Mesleki kıdem bakımından en yüksek katılımın 1–5 yıl (%32,1) ve 21 yıl ve üzeri (%30,3) deneyime sahip öğretmenlerden oluştuğu belirlenmiştir. Katılımcıların %14,9'u 6–10 yıl, %11,7'si 11–15 yıl ve %11,0'ı 16–20 yıl mesleki kıdeme sahiptir. Görev yapılan eğitim kademesi açısından katılımcıların %35,4'ü liselerde, %29,5'i ortaokullarda, %25,9'u ilkokullarda ve %4,7'si okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapmaktadır. Katılımcıların %4,6'sı ise İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ve Bilim ve Sanat Merkezleri gibi diğer kurumlarda çalışmaktadır. Medeni durum bakımından katılımcıların %70,2'si evli, %29,8'i bekârdır.

Coğrafi bölgelere göre dağılım incelendiğinde katılımcıların %16,8'inin Marmara (n = 170), %15,9'unun Akdeniz (n = 160), %15,8'inin İç Anadolu (n = 159), %14,9'unun Karadeniz (n = 150), %13,9'unun Doğu Anadolu (n = 140), %11,9'unun Ege (n = 120) ve %10,9'unun Güneydoğu Anadolu (n = 110) bölgelerinde görev yaptığı görülmektedir. Bu dağılım, araştırmanın Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden öğretmenlerin katılımıyla yürütüldüğünü göstermektedir.

Örneklemin farklı coğrafi bölgeleri, eğitim kademelerini ve mesleki deneyim düzeylerini kapsamaması, ölçek maddelerinin çeşitli mesleki ve kurumsal bağlamlarda değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte çalışma grubunun Türkiye'deki öğretmen nüfusunu istatistiksel olarak temsil ettiği varsayılmamıştır. Araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin iş doyumu düzeylerine ilişkin nüfus tahminleri üretmekten çok, geliştirilen ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemektir.

Ölçek geliştirme araştırmalarında örneklem büyüklüğü, faktör yapısının belirlenmesi ve elde edilen parametrelerin kararlılığı bakımından önem taşımaktadır. Bununla birlikte yeterli örneklem büyüklüğü yalnızca katılımcı sayısına değil, maddelerin ortak varyanslarına, faktör yüklerine ve ölçeğin modelinin özelliklerine de bağlıdır (MacCallum vd., 1999). Bu araştırmada 1.009 öğretmenden elde edilen veri seti, ölçeğin faktör yapısının ve psikometrik özelliklerinin incelenmesinde kullanılmıştır.

Araştırmada açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, 1.009 öğretmenden elde edilen aynı veri seti üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, başlangıçtaki madde havuzunun faktör yapısının incelenmesine ve alternatif ölçeğin modellerinin karşılaştırılmasına olanak sağlamış olmakla birlikte, açıklayıcı aşamada değerlendirilen yapının bağımsız bir örnekleme doğrulanmasına ilişkin kanıt sunmamaktadır (Worthington ve Whittaker, 2006). Bu nedenle elde edilen bulguların örnekleme özgü olabileceği dikkate alınmış ve nihai ölçeğin modelinin farklı öğretmen örneklemelerinde yeniden sınanması önerilmiştir.

Araştırma sürecinde bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. Araştırmanın etik uygunluğu, Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve 30.07.2026 tarihli, 7 sayılı toplantının 14 sayılı kararı ile araştırmanın yürütülmesi etik açıdan uygun bulunmuştur. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiş; katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş gönüllü onamları alınmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcıların kişisel bilgilerinin korunmasına özen gösterilmiş, elde edilen veriler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla değerlendirilmiştir.

Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) geliştirilmesinde, öğretmenlerin mesleklerine yönelik genel doyum düzeylerini değerlendirebilecek kısa ve tek boyutlu bir ölçeğin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öncelikle iş doyumu ve öğretmenlerin mesleki doyumlarına ilişkin güncel ulusal ve uluslararası literatür incelenmiştir. Madde havuzunun oluşturulmasında, iş doyumunun kuramsal açıklamaları ve öğretmenlik mesleğine yönelik mevcut ölçeğin yaklaşımları dikkate alınmıştır. Kavramsal çerçevede öğretmenlik mesleğinden duyulan memnuniyet, mesleğin sağladığı tatmin, mesleği isteyerek sürdürme ve mesleki tercihe yönelik değerlendirmeler temel göstergeler olarak ele alınmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında ölçülmek istenen yapının kuramsal olarak tanımlanması ve maddelerin bu yapıyı temsil edecek biçimde oluşturulması, geçerlik kanıtlarının elde edilmesinde önemli bir aşamadır (DeVellis, 2017; Worthington ve Whittaker, 2006).

Literatür incelemesi ve kavramsal değerlendirmeler doğrultusunda başlangıçta altı maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler, öğretmenlerin mesleklerine ilişkin genel değerlendirmelerini doğrudan ifade edebilecekleri biçimde hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde çalışma koşulları, ücret, yönetici ilişkileri ve kurumsal olanaklar gibi iş doyumunun farklı yönlerini ayrı ayrı değerlendirmek yerine, öğretmenlik mesleğine yönelik genel doyumun bütüncül bir yapı olarak ölçülmesi benimsenmiştir.

Hazırlanan altı maddelik taslak form, kapsam geçerliğinin değerlendirilmesi amacıyla beş akademisyenin uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman değerlendirmeleri sonucunda ölçeğin kapsam geçerlik indeksi (KGI) .93 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu değer, taslak maddelerin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme düzeyine ilişkin olumlu bir kapsam geçerliği göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Uzman görüşlerinin alınmasının ardından taslak ölçeğin uygulama sürecindeki işleyişini değerlendirmek amacıyla 50 öğretmenin katılımıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Böylece ölçeğin geniş örnekleme uygulanmasından önce uzman değerlendirmesi ve pilot uygulama aşamaları tamamlanmıştır.

Ölçek geliştirme sürecinin sonraki aşamasında, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden 1.009 öğretmenin katılımıyla elde edilen veriler üzerinden psikometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Başlangıçtaki altı maddelik yapının faktör özellikleri açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile incelenmiş, ardından tek faktörlü ölçeğin yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kapsamında değerlendirilmiştir. İlk analizlerde altı maddelik model ele alınmış, daha sonra ikinci ve dördüncü maddelerin çıkarıldığı dört maddelik alternatif ölçeğin modeli sınanmıştır.

Altı maddelik yapının AFA sonuçlarında maddelerin tamamının tek faktör altında yüksek faktör yükleriyle temsil edildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte altı maddelik başlangıç modelinin DFA sonuçlarında yeterli model uyumunun sağlanamaması ve bazı maddeler arasında ortak faktör tarafından açıklanamayan ek ilişkilerin bulunması üzerine alternatif ölçeğin yapıları değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ikinci ve dördüncü maddelerin çıkarıldığı dört maddelik model incelenmiştir. İkinci madde, öğretmenlik mesleğinin sağladığı tatmin duygusunu;

dördüncü madde ise mesleki tercihin yeniden yapılması durumunda öğretmenliğin tekrar seçilip seçilmeyeceğine ilişkin değerlendirmeyi içermektedir. Bu maddelerin çıkarılmasıyla oluşturulan alternatif yapıda mesleki memnuniyet, mesleği isteyerek sürdürme, genel iş doyumu ve mesleki tercih uygunluğuna ilişkin göstergeler korunmuştur.

Madde azaltma sürecinde başlangıç maddelerinin düşük faktör yüklerine sahip olduğu varsayılmamış; maddelerin kavramsal kapsamı, doğrulayıcı faktör analizinde belirlenen model uyum sorunları ve alternatif ölçme yapısının psikometrik özellikleri birlikte değerlendirilmiştir. Bununla birlikte madde çıkarma işleminin içerik kapsamını daraltabileceği dikkate alınmış ve dört maddelik yapı, başlangıçtaki altı maddelik modelin yerine değerlendirilmek üzere oluşturulan alternatif bir ölçme modeli olarak ele alınmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında maddelerin korunmasına veya çıkarılmasına ilişkin kararların istatistiksel göstergelerle birlikte kuramsal uygunluk bakımından değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Brown, 2015; Worthington ve Whittaker, 2006).

Son aşamada dört maddelik alternatif yapının madde-toplam korelasyonları, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, açıklanan ortalama varyans (AVE), bileşik güvenirlik (CR) ve McDonald omega (ω) katsayıları incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin yapı geçerliği ve güvenirliğine ilişkin kanıtlar olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte ölçek geliştirme sürecinde kuramsal kapsamın korunması ve ölçme modelinin farklı örneklemelerde doğrulanması gerekliliği göz önünde bulundurulmuştur (Brown, 2015; DeVellis, 2017).

Araştırmanın verileri, Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulunun 30.07.2026 tarihli, 7 sayılı toplantısında alınan 14 sayılı etik kurul onayının ardından, 1–31 Ağustos 2026 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama süreci, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde görev yapan öğretmenlerin gönüllü katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmada çevrim içi ve yüz yüze anket uygulamaları birlikte kullanılmıştır. Bu süreç sonunda toplam 1.009 öğretmenden veri elde edilmiştir.

Veri toplama aracında katılımcıların demografik ve mesleki özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra öğretmenlik mesleğine ilişkin genel iş doyumunu değerlendiren altı maddeye yer verilmiştir. Katılımcılardan maddeleri kendi mesleki deneyimleri, mesleklerine yönelik değerlendirmeleri ve mevcut iş doyumunu algıları doğrultusunda yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve bilgilendirilmiş gönüllü onamları alınmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcıların kişisel bilgilerinin korunmasına özen gösterilmiş, elde edilen veriler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılmıştır.

Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin yapı geçerliğini ve güvenirliğini incelemek amacıyla faktör analizi ve güvenirlik analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde AFA için IBM SPSS Statistics, DFA için LISREL 8.80 programı kullanılmıştır. Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde AFA, öngörülen ölçme modelinin doğrulanmasında ise DFA esas alınmıştır. Faktör analizleri, ölçme aracının yapı geçerliğine ilişkin kanıtların değerlendirilmesinde birbirini tamamlayan yöntemler olarak ele alınmıştır (Brown, 2015; Worthington ve Whittaker, 2006).

AFA kapsamında verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçütü ve Bartlett küresellik testi aracılığıyla değerlendirilmiştir. Faktörlerin belirlenmesinde temel eksen faktörleştirme (Principal Axis Factoring) yöntemi kullanılmış; özdeğerler, açıklanan varyans oranları, ortak varyanslar ve faktör yükleri incelenmiştir. Faktör yapısının değerlendirilmesinde yalnızca istatistiksel ölçütler değil, maddelerin kuramsal olarak aynı yapıyı temsil etme özellikleri de dikkate alınmıştır. Faktör analizinde örneklem büyüklüğü, ortak varyanslar ve faktör yüklerinin birlikte değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (MacCallum vd., 1999).

AFA sonucunda incelenen ölçme yapısının doğrulanması amacıyla LISREL 8.80 programında DFA gerçekleştirilmiştir. Parametre tahmininde maksimum olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi kullanılmıştır. Model uyumunun değerlendirilmesinde ki-kare (χ^2), serbestlik derecesi (sd), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), iyilik uyum indeksi (GFI) ve düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (AGFI) dikkate alınmıştır. Uyum indeksleri, tek bir göstergeye dayalı kesin kararlar verilmeden, modelin özellikleri ve kuramsal yapısı çerçevesinde birlikte değerlendirilmiştir (Brown, 2015; Hu ve Bentler, 1999).

Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde öncelikle maddelerin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmayan ölçme modelleri değerlendirilmiştir. Model uyumunun yeterli olmadığı durumlarda modifikasyon önerileri, maddelerin içerikleri ve kuramsal ilişkileri dikkate alınarak incelenmiştir. Bu kapsamda dört maddelik ölçme

modelinde genel mesleki doyumu ifade eden Doyum5 ile mesleki tercih uygunluğunu değerlendiren Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanan alternatif model de sınanmıştır. Söz konusu düzenleme, iki maddenin öğretmenlik mesleğine yönelik bütüncül olumlu değerlendirmeler içermesi nedeniyle ortak faktörün ötesinde içerik benzerliği gösterebileceği varsayımına dayandırılmıştır. Bununla birlikte hata kovaryansının tanımlanması, model uyumunu iyileştirmeye yönelik kuramsal olarak gerekçelendirilmesi gereken bir işlem olarak değerlendirilmiş; başlangıç modeli ile düzenlenmiş modelin uyum indeksleri ayrı ayrı raporlanmıştır (Brown, 2015).

Ölçeğin güvenilirliğinin değerlendirilmesinde iç tutarlılık yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda Cronbach alfa katsayısı ve madde-toplam korelasyonlarının incelenmesi öngörülmüştür. Cronbach alfa katsayısı, maddeler arasındaki iç tutarlılığın değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan bir gösterge olmakla birlikte, tek başına ölçeğin geçerliğini veya tek boyutluluğunu kanıtlayan bir ölçüt olarak ele alınmamıştır (Cronbach, 1951; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Analizlerden elde edilen bulgular, ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar çerçevesinde yorumlanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin faktör yapısını incelemek amacıyla başlangıçta oluşturulan altı maddelik yapı üzerinde açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Analizde temel eksen faktörleştirme (Principal Axis Factoring) yöntemi kullanılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği ölçütü ve Bartlett küresellik testi sonuçları incelenmiştir.

Analiz sonucunda KMO değerinin .888 olduğu, Bartlett küresellik testinin ise istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu belirlenmiştir ($\chi^2(15) = 5087.011$, $p < .001$). Bu bulgular, veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin AFA Sonuçları

Madde	Faktör yükü	Ortak varyans (h^2)
ÖİDÖ1	.851	.724
ÖİDÖ2	.837	.700
ÖİDÖ3	.846	.716
ÖİDÖ4	.806	.650
ÖİDÖ5	.863	.744
ÖİDÖ6	.849	.721
Faktör analizi göstergesi		Değer
KMO		.888
Bartlett χ^2		5087.011
Serbestlik derecesi		15
Anlamlılık		$p < .001$
Birinci faktörün başlangıç özdeğeri		4.545
PAF ile açıklanan toplam varyans		%70.919
Faktör sayısı		1

* $p < .05$

AFA sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan tek faktör belirlenmiştir. Bu faktörün başlangıç özdeğeri 4.545 olup temel eksen faktörleştirme yöntemiyle açıklanan toplam varyans oranı %70.919 olarak hesaplanmıştır. Maddelerin faktör yüklerinin .806 ile .863 arasında değiştiği, ortak varyans değerlerinin ise .650 ile .744 arasında bulunduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, başlangıçtaki altı maddenin tek faktörlü bir yapı altında güçlü biçimde toplandığını göstermektedir.

3.2. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen altı maddelik tek faktörlü yapı, doğrulayıcı faktör analizi kapsamında değerlendirilmiştir. Ölçme modelinin incelenmesi sürecinde, başlangıçtaki ikinci ve dördüncü maddelerin çıkarıldığı dört maddelik alternatif yapı oluşturulmuştur. Bu düzenleme sonucunda öğretmenlik mesleğinden memnuniyet, mesleği isteyerek sürdürme, genel iş doyumu ve mesleki tercih uygunluğuna ilişkin

dört gösterge ölçme modelinde korunmuştur. Dört maddelik alternatif model, LISREL 8.80 programında maksimum olabilirlik tahmin yöntemi kullanılarak sınanmıştır. İlk aşamada maddelerin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmayan model değerlendirilmiş, ardından beşinci ve altıncı maddelerin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanan düzenlenmiş model incelenmiştir.

Dört maddelik modelde başlangıçta hata kovaryansı tanımlanmadan gerçekleştirilen analizde $\chi^2(2) = 21.45$, RMSEA = .098, CFI = .99, NNFI = .98 ve SRMR = .014 değerleri elde edilmiştir. Daha sonra beşinci ve altıncı maddelerin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmasıyla model yeniden sınanmıştır.

Tablo 3. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Altı ve Dört Maddelik Doğrulamalı Faktör Analizi Modellerine İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum indeksi	6 maddelik ilk model	4 maddelik ilk model	4 maddelik düzenlenmiş model
χ^2	389.24	21.45	4.94
sd	9	2	1
χ^2/sd	43.25	10.73	4.94
RMSEA	.205	.098	.063
CFI	.95	.99	1.00
NNFI	.92	.98	.99
NFI	.95	.99	1.00
SRMR	.040	.014	.006
GFI	.89	.99	1.00
AGFI	.73	.95	.98

Not. χ^2 = Ki-kare; sd = Serbestlik derecesi; RMSEA = Yaklaşık hataların ortalama karekökü; CFI = Karşılaştırmalı uyum indeksi; NNFI = Normlaştırılmamış uyum indeksi; NFI = Normlaştırılmış uyum indeksi; SRMR = Standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü; GFI = İyilik uyum indeksi; AGFI = Düzeltilmiş iyilik uyum indeksi. Altı maddelik ilk modelde hata kovaryansı tanımlanmamıştır. Dört maddelik düzenlenmiş modelde Doyum5 ile Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmıştır. Tüm modeller N = 1.009 üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, başlangıçtaki altı maddelik tek faktörlü modelin doğrulamalı faktör analizi sonucunda $\chi^2(9) = 389.24$, $\chi^2/sd = 43.25$, RMSEA = .205, CFI = .95, NNFI = .92, SRMR = .040, GFI = .89 ve AGFI = .73 değerlerinin elde edildiği görülmektedir. Özellikle RMSEA ve χ^2/sd değerlerinin yüksek, AGFI değerinin ise düşük olması, altı maddelik başlangıç modelinin veriyle yeterli düzeyde uyum göstermediğine işaret etmektedir. Ayrıca LISREL tarafından önerilen modifikasyon indekslerinde Doyum4–Doyum6 (166.3), Doyum2–Doyum5 (136.4) ve Doyum2–Doyum4 (108.4) madde çiftleri arasında yüksek düzeyde hata kovaryansı önerileri belirlenmiştir. Bu bulgular, özellikle ikinci ve dördüncü maddelerin diğer göstergelerle genel iş doyumu faktörü tarafından açıklanamayan ek ilişkiler taşıdığını düşündürmektedir.

Başlangıç modelinde belirlenen uyum sorunları ve modifikasyon indeksleri doğrultusunda, ikinci ve dördüncü maddelerin çıkarıldığı dört maddelik alternatif ölçme modeli değerlendirilmiştir. Dört maddelik ilk modelde $\chi^2(2) = 21.45$, RMSEA = .098, CFI = .99 ve SRMR = .014 değerleri elde edilmiştir. Bu modelde Doyum5 ve Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanmasının ardından $\chi^2(1) = 4.94$, RMSEA = .063, CFI = 1.00, NNFI = .99 ve SRMR = .006 değerlerine ulaşılmıştır. Bulgular, altı maddelik başlangıç modeline kıyasla dört maddelik alternatif yapının daha olumlu uyum göstergeleri sunduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte düzenlenmiş modelin serbestlik derecesinin 1 olması ve hata kovaryansı içermesi nedeniyle sonuçların dikkatle yorumlanması gerekmektedir.

3.3. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Madde Analizi ve Güvenirlik Bulguları

Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) dört maddelik yapısının iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları incelenmiştir. Analizler, eksik verisi bulunmayan 1.009 öğretmenin yanıtları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .908, standartlaştırılmış maddelere dayalı alfa katsayısı ise .909 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, dört maddelik ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Madde Analizi ve Güvenirlik Sonuçları

Madde	Ort.	SS	Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu	Madde çıkarıldığında α
ÖİDÖ1	4.276	1.041	.803	.878
ÖİDÖ3	4.353	1.066	.804	.877

ÖİDÖ5	3.900	1.174	.780	.886
ÖİDÖ6	4.204	1.141	.787	.883

Not. $N = 1.009$; Cronbach $\alpha = .908$. Ort. = Aritmetik ortalama; SS = Standart sapma. Madde numaraları başlangıçtaki altı maddelik havuza aittir.

Madde analizi sonuçlarına göre düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .780 ile .804 arasında değişmektedir. En yüksek korelasyon üçüncü maddede (.804), en düşük korelasyon ise beşinci maddede (.780) belirlenmiştir. Maddelerin tamamının ölçek toplam puanıyla güçlü ilişkiler göstermesi, ölçekte yer alan ifadelerin ortak yapıyla tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Herhangi bir maddenin çıkarılması durumunda Cronbach alfa katsayısının .877 ile .886 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin ölçeğin genel güvenilirlik katsayısından düşük olması, mevcut dört maddeden herhangi birinin çıkarılmasının iç tutarlılığı artırmadığını göstermektedir.

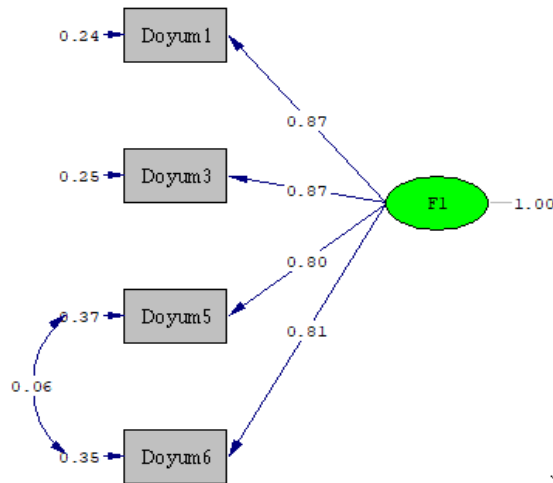
Maddeler arasındaki korelasyon katsayıları .689 ile .770 arasında değişmekte, ortalama maddeler arası korelasyon .714 olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin toplam puan ortalaması 16.732, standart sapması 3.918 ve varyansı 15.349 olarak belirlenmiştir. Madde ortalamalarının aritmetik ortalaması ise 4.183'tür. Bulgular birlikte değerlendirildiğinde, dört maddelik ÖİDÖ'nün yüksek iç tutarlılık gösterdiği ve maddelerin aynı genel yapıyı ölçme bakımından tutarlı sonuçlar verdiği anlaşılmaktadır.

3.4. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Yakınsak Geçerlik ve Bileşik Güvenirlik Bulguları

Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) dört maddelik yapısının yakınsak geçerliğini ve güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) elde edilen standartlaştırılmış faktör yükleri, hata varyansları, açıklanan ortalama varyans (AVE), bileşik güvenilirlik (CR) ve McDonald omega (ω) katsayıları incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin Cronbach alfa (α) katsayısı da bu göstergelerle birlikte değerlendirilmiştir. AVE, CR ve omega hesaplamalarında LISREL 8.80 programından elde edilen dört maddelik düzenlenmiş ölçme modelinin standartlaştırılmış parametreleri esas alınmıştır. Hesaplamalar, DFA diyagramında iki ondalık basamakla raporlanan parametrelere dayandığından elde edilen değerler yaklaşık sonuçlar olarak değerlendirilmiştir.

DFA sonucunda standartlaştırılmış faktör yüklerinin .80 ile .87 arasında değiştiği belirlenmiştir. Maddelere ilişkin hata varyansları ise .24 ile .37 arasında bulunmuştur. En yüksek faktör yükleri Doyum1 ve Doyum3 maddelerinde (.87), en düşük faktör yükü Doyum5 maddesinde (.80) elde edilmiştir. Doyum6 maddesinin faktör yükü .81 olarak belirlenmiştir. Faktör yüklerinin yüksek olması, dört maddenin öğretmen iş doyumunu örtük değişkeniyle güçlü ilişkiler gösterdiğine işaret etmektedir.

Düzenlenmiş ölçme modelinde Doyum5 ve Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında .06 düzeyinde pozitif kovaryans tanımlanmıştır. Doyum5 maddesi öğretmenlik mesleğinden genel olarak doyum sağlamayı, Doyum6 maddesi ise öğretmen olmayı doğru bir mesleki tercih olarak değerlendirmeyi ifade etmektedir. Her iki maddenin öğretmenlik mesleğine yönelik bütüncül değerlendirmeler içermesi, ortak faktör tarafından açıklanamayan ek bir ilişki göstermelerinin olası nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte söz konusu kovaryansın varlığı, içerik benzerliğinin doğrudan kanıtı olarak yorumlanmamıştır. Dört maddelik ölçme modelinin standartlaştırılmış DFA diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Chi-Square=4.94, df=1, P-value=0.02622, RMSEA=0.063

Şekil 1. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Dört Maddelik Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Düzenlenmiş ölçme modeline ilişkin uyum indeksleri $\chi^2(1) = 4.94$, $p = .026$, RMSEA = .063, CFI = 1.00, NNFI = .99 ve SRMR = .006 olarak elde edilmiştir. Uyum göstergeleri genel olarak olumlu sonuçlar vermekle birlikte, modelin serbestlik derecesinin yalnızca 1 olması ve iki maddenin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanması, model uyumunun dikkatle yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle söz konusu uyum değerleri, dört maddelik yapının geçerliğini tek başına kesinleştiren göstergeler olarak değerlendirilmemiştir.

Ölçeğin yakınsak geçerliğinin değerlendirilmesinde standartlaştırılmış faktör yükleri ve hata varyansları üzerinden açıklanan ortalama varyans (AVE) hesaplanmıştır. AVE değerinin yaklaşık .699 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, öğretmen iş doyumunu örtük değişkeninin göstergelerdeki varyansın ortalama olarak yaklaşık %69.9'unu açıkladığına işaret etmektedir. AVE değerinin .50'nin üzerinde olması ve maddelerin yüksek faktör yükleri göstermesi, dört maddelik ölçme yapısının yakınsak geçerliğini destekleyen bulgular olarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin bileşik güvenilirliğinin incelenmesinde standartlaştırılmış faktör yükleri ve hata varyansları kullanılarak geleneksel bileşik güvenilirlik (CR) katsayısı hesaplanmış ve yaklaşık .903 değerine ulaşılmıştır. Doyum5 ile Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında tanımlanan kovaryansın toplam hata varyansına etkisi dikkate alınarak hesaplanan model temelli McDonald omega (ω) katsayısı ise yaklaşık .894 olarak belirlenmiştir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .908 olmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, elde edilen güvenilirlik göstergeleri dört maddelik ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu desteklemektedir. Ölçme modeline ilişkin yakınsak geçerlik ve güvenilirlik göstergeleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin Yakınsak Geçerlik ve Güvenirlik Göstergeleri

Gösterge	Değer
Katılımcı sayısı	1.009
Madde sayısı	4
Standartlaştırılmış faktör yükleri	.80–.87
Hata varyansları	.24–.37
Açıklanan ortalama varyans (AVE)	.699
Bileşik güvenilirlik (CR)	.903
McDonald omega (ω)	.894
Cronbach alfa (α)	.908

Not. AVE ve CR değerleri, LISREL 8.80 programından elde edilen standartlaştırılmış faktör yükleri ve hata varyansları üzerinden geleneksel hesaplama yaklaşımıyla belirlenmiştir. McDonald omega katsayısı hesaplanırken Doyum5 ve Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasındaki kovaryans dikkate alınmıştır. DFA diyagramında parametreler iki ondalık basamakla gösterildiğinden AVE, CR ve omega değerleri yaklaşık değerlerdir.

Tablo 5'te sunulan bulgular, ÖİDÖ'nün dört maddelik yapısının yakınsak geçerlik ve güvenilirlik açısından olumlu psikometrik özellikler taşıdığını göstermektedir. AVE değerinin .50'nin üzerinde bulunması, maddelerin ortak öğretmen iş doyumunu faktörüyle güçlü ilişkiler gösterdiğini desteklemektedir. CR, omega ve Cronbach alfa katsayılarının yüksek olması ise ölçme aracının iç tutarlılığına ilişkin birbirini tamamlayan kanıtlar sunmaktadır. Bununla birlikte yüksek güvenilirlik katsayıları, ölçme aracının bütün geçerlik özelliklerinin sağlandığı anlamına gelmemektedir.

Dört maddelik ölçme modelinde hata kovaryansı tanımlanması ve modelin düşük serbestlik derecesine sahip olması, elde edilen psikometrik bulguların yorumlanmasında dikkate alınması gereken sınırlılıklardır. Ayrıca başlangıçtaki altı maddelik yapının açıcı faktör analizinde güçlü faktör yükleri göstermesi, madde azaltma sürecinin kuramsal kapsam ve model uyumu açısından birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar, ÖİDÖ'nün dört maddelik yapısını destekleyen psikometrik kanıtlar olarak ele alınmış; modelin bağımsız öğretmen örneklemelerinde yeniden doğrulanmasının ve farklı öğretmen gruplarında ölçme değişmezliğinin incelenmesinin geçerlik kanıtlarını güçlendireceği değerlendirilmiştir.

4. Tartışma

Bu çalışmada, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) psikometrik özellikleri incelenmiştir. Başlangıçta altı maddeden oluşan ölçek, açıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), madde analizi ve güvenilirlik hesaplamaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Dört maddelik alternatif yapıdan elde edilen bulgular, ölçeğin öğretmenlerin genel mesleki doyumunu tek boyut altında değerlendirebilecek bir ölçme aracı olma potansiyelini desteklemektedir.

AFA sonuçlarında başlangıçtaki altı maddenin tek faktör altında toplandığı, faktör yüklerinin .806 ile .863 arasında değiştiği ve açıklanan toplam varyansın %70.919 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, başlangıç maddelerinin ortak bir yapıyı güçlü biçimde temsil ettiğini göstermektedir. Ölçek geliştirme literatüründe faktör yüklerinin büyüklüğü ve açıklanan varyans, maddelerin ilgili yapıyla ilişkisini değerlendirmede önemli göstergeler arasında yer almaktadır (DeVellis, 2017; Worthington ve Whittaker, 2006). Bununla birlikte altı maddenin tamamının yüksek faktör yüklerine sahip olması, başlangıç yapısının da psikometrik açıdan dikkate değer olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla dört maddelik yapıya geçiş, yalnızca istatistiksel uyumun iyileştirilmesiyle değil, ölçeğin kavramsal kapsamı ve ölçme amacıyla birlikte değerlendirilmelidir.

Dört maddelik ölçme modeline ilişkin DFA sonuçlarında standartlaştırılmış faktör yüklerinin .80 ile .87 arasında değiştiği görülmüştür. CFI, NNFI ve SRMR değerleri modelin veriyle uyumunu desteklerken RMSEA değerinin .063 olması kabul edilebilir düzeyde bir uyuma işaret etmektedir. Bununla birlikte uyum indekslerinin tek başına değerlendirilmesi, özellikle düşük serbestlik derecesine sahip modellerde yanıltıcı olabilmektedir (Hu ve Bentler, 1999; Brown, 2015). İncelenen modelde serbestlik derecesinin 1 olması ve iki maddenin hata terimleri arasında kovaryans tanımlanması, elde edilen uyum değerlerinin temkinli yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle DFA bulguları, dört maddelik yapının geçerliğine ilişkin destekleyici kanıtlar sunmakla birlikte modelin bağımsız örneklemelerde yeniden sınanması önem taşımaktadır.

Dört maddelik ölçme modelinde Doyum5 ve Doyum6 maddelerinin hata terimleri arasında tanımlanan kovaryans, ölçeğin yapı geçerliğinin değerlendirilmesinde ayrıca dikkate alınmalıdır. Doyum5 maddesi öğretmenlik mesleğinden genel olarak doyum sağlamayı, Doyum6 maddesi ise öğretmen olmayı doğru bir mesleki tercih olarak değerlendirmeyi ifade etmektedir. Her iki madde de öğretmenlik mesleğine yönelik genel ve olumlu bir değerlendirme içermekle birlikte, mesleki doyum ile mesleki tercih uygunluğu arasında kavramsal bir yakınlık bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu maddelerin ortak iş doyumunu faktörü tarafından açıklanan varyanslarının yanı sıra içerik benzerliğinden kaynaklanabilecek ek bir ortaklık göstermeleri mümkündür. Bununla birlikte hata terimleri arasında kovaryans tanımlanması, ölçme modelinin daha fazla parametre içermesine ve serbestlik derecesinin azalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla düzenlenmiş modelde elde edilen yüksek uyum indeksleri, tek başına yapının doğrulandığı biçiminde yorumlanmamalıdır. Ölçme modelinde yapılan bu tür düzenlemelerin kuramsal gerekçelerle desteklenmesi ve farklı örneklemelerde yeniden değerlendirilmesi, yapı geçerliğine ilişkin kanıtların güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır (Brown, 2015; MacCallum vd., 1992).

Ölçeğin güvenirliğine ilişkin bulgular, dört maddelik yapının yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Cronbach alfa katsayısının .908, geleneksel bileşik güvenirlik katsayısının .903 ve hata kovaryansını dikkate alan model temelli omega katsayısının yaklaşık .894 olması, maddelerin ortak yapıyı tutarlı biçimde ölçtüğünü desteklemektedir. Ayrıca düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .780 ile .804 arasında değişmesi ve herhangi bir maddenin çıkarılması durumunda alfa katsayısının düşmesi, dört maddenin mevcut ölçme yapısına katkı sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte yüksek iç tutarlılık, maddelerin içerik bakımından yeterince farklı yönleri temsil ettiğini tek başına kanıtlamamaktadır (Cronbach, 1951; DeVellis, 2017).

Yakınsak geçerlik kapsamında hesaplanan AVE değerinin yaklaşık .699 olması, öğretmen iş doyumunu faktörünün göstergelerdeki varyansın önemli bir bölümünü açıkladığını göstermektedir. Bu bulgu, standartlaştırılmış faktör yüklerinin yüksek olmasıyla birlikte değerlendirildiğinde dört maddelik yapının yakınsak geçerliğini desteklemektedir. Ancak yakınsak geçerlik, ölçeğin diğer psikolojik ve örgütsel yapılardan ayırt edilebilir olduğunu göstermemektedir. Öğretmen iş doyumunun mesleki bağlılık, öznel iyi oluş ve mesleği bırakma niyeti gibi değişkenlerle ilişkili ancak kavramsal olarak farklı bir yapı olması nedeniyle, ilerleyen araştırmalarda ayırt edici geçerliğin ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

ÖİDÖ'nün ayırt edici özelliği, öğretmenlerin çalışma koşullarına ilişkin farklı doyum alanlarını ayrı ayrı değerlendirmek yerine, öğretmenlik mesleğine yönelik genel doyumlarını kısa bir ölçme yapısıyla ele almasıdır. Minnesota Satisfaction Questionnaire, Job Descriptive Index ve Job Satisfaction Survey gibi araçlar iş doyumunun farklı yönlerini ayrıntılı biçimde değerlendirirken, öğretmenlik mesleğine özgü geliştirilen Teaching Satisfaction Scale öğretmenlerin mesleki deneyimlerine odaklanmaktadır (Ho ve Au, 2006; Richemond ve Needham, 2020). Bu bağlamda ÖİDÖ, mevcut ölçme araçlarının yerine geçmekten çok, genel mesleki doyumun kısa biçimde değerlendirilmesini gerektiren araştırmalarda tamamlayıcı bir seçenek olarak düşünülebilir.

Ölçeğin kısa yapısı, özellikle birden fazla değişkenin birlikte incelendiği eğitim yönetimi araştırmalarında uygulama kolaylığı sağlayabilir. Öğretmen iş doyumunun okul müdürü desteği, öğretmen özerkliği, bürokratik iş yükü ve mesleği bırakma niyeti gibi değişkenlerle birlikte ele alındığı araştırmalarda, madde sayısının sınırlı

olması katılımcıların yanıt yükünü azaltabilir. Bununla birlikte ölçeğin mevcut maddeleri ağırlıklı olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin genel değerlendirmeleri yansıttığından, çalışma koşullarına özgü doyum boyutlarının incelenmesi gereken araştırmalarda daha kapsamlı ölçme araçlarının kullanılması uygun olacaktır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle veriler öz bildirim yöntemiyle toplandığından katılımcıların yanıtları bireysel algı ve değerlendirmelerinden etkilenmiş olabilir. Ayrıca araştırma Türkiye'deki öğretmenlerle yürütüldüğünden, ölçeğin farklı ülkelerde ve eğitim sistemlerinde kullanılabilmesi için kültürel uyarılma ve ölçme değişmezliği çalışmalarına gereksinim bulunmaktadır. Dört maddelik DFA modelinde hata kovaryansı tanımlanmış olması ve modelin düşük serbestlik derecesi de yapı geçerliğine ilişkin sonuçların yorumlanmasında dikkate alınması gereken sınırlılıklardır. AFA ve DFA'nın aynı katılımcılar üzerinden gerçekleştirilmiş olması durumunda ise bağımsız örneklem doğrulaması yapılmamış olması ek bir sınırlılık oluşturmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmadan elde edilen bulgular ÖİDÖ'nün dört maddelik yapısının yüksek iç tutarlılık ve olumlu yakınsak geçerlik göstergelerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte başlangıçtaki altı maddelik yapının da güçlü faktör yükleri göstermesi, dört maddelik modelin üstünlüğünün yalnızca mevcut analizlerle kesinleştirilemeyeceğine işaret etmektedir. Bu nedenle ölçeğin nihai yapısına ilişkin kararın kuramsal kapsam, madde içeriği ve bağımsız örneklemelerden elde edilecek ek psikometrik kanıtlarla desteklenmesi önem taşımaktadır.

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuç

Bu araştırmada, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen Öğretmen İş Doyumu Ölçeği'nin (ÖİDÖ) psikometrik özellikleri incelenmiştir. Altı maddelik başlangıç havuzu üzerinden yürütülen açımlayıcı faktör analizinde maddelerin tek faktör altında toplandığı ve yüksek faktör yüklerine sahip olduğu belirlenmiştir. Ardından incelenen dört maddelik alternatif yapının doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, modelin bazı uyum göstergeleri bakımından olumlu özellikler taşıdığını ortaya koymuştur.

Dört maddelik ölçeğin Cronbach alfa katsayısının .908 olması, yüksek düzeyde iç tutarlılığa işaret etmektedir. Madde-toplam korelasyonlarının .780 ile .804 arasında değişmesi ve herhangi bir maddenin çıkarılmasının güvenilirlik katsayısını artırmaması, mevcut maddelerin ölçeğe katkısını desteklemektedir. Ayrıca AVE, CR ve model temelli omega katsayıları, dört maddelik yapının yakınsak geçerlik ve güvenilirlik açısından olumlu özellikler taşıdığını göstermektedir.

Bununla birlikte, başlangıçtaki altı maddenin tamamının güçlü faktör yükleri göstermesi, dört maddelik yapının altı maddelik yapıdan psikometrik açıdan üstün olduğunu kesin olarak söylenmesini güçleştirmektedir. Dört maddelik DFA modelinde hata kovaryansı tanımlanması ve modelin yalnızca bir serbestlik derecesine sahip olması da yapı geçerliğine ilişkin sonuçların temkinli değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Genel olarak araştırma, öğretmenlik mesleğine yönelik iş doyumunun kısa ve tek boyutlu bir ölçme aracıyla değerlendirilebileceğine ilişkin ön psikometrik kanıtlar sunmaktadır. ÖİDÖ'nün dört maddelik yapısı, özellikle öğretmenlerin genel mesleki doyumunun farklı örgütsel ve psikolojik değişkenlerle birlikte incelendiği araştırmalarda kullanılabilecek bir ölçme aracı olma potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte ölçeğin nihai yapısının ve farklı örneklemelerdeki ölçme özelliklerinin ek geçerlik çalışmalarıyla desteklenmesi önemlidir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ÖİDÖ'nün geliştirilmesine ve ilerleyen araştırmalarda kullanılmasına yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- ❖ Bağımsız örneklem doğrulaması: Dört maddelik faktör yapısı, mevcut veri setinden bağımsız öğretmen örneklemelerinde yeniden sınanmalıdır. Özellikle hata kovaryansı tanımlanmayan modelin farklı örneklemelerdeki uyumu incelenmelidir.
- ❖ Altı ve dört maddelik yapıların karşılaştırılması: Başlangıçtaki altı maddelik yapının güçlü faktör yükleri dikkate alınarak iki alternatif modelin kuramsal kapsam, model uyumu ve güvenilirlik bakımından karşılaştırılması önerilmektedir. Madde çıkarma kararlarında yalnızca istatistiksel uyum değil, içerik geçerliği de esas alınmalıdır.
- ❖ Ölçme değişmezliği: Ölçeğin cinsiyet, eğitim kademesi, mesleki kıdem ve coğrafi bölge gruplarında benzer ölçme özellikleri gösterip göstermediği çok gruplu DFA aracılığıyla incelenmelidir.

- ❖ Ayırt edici ve ölçüt bağıntılı geçerlik: ÖİDÖ'nün mesleki bağlılık, öznel iyi oluş, tükenmişlik ve mesleği bırakma niyeti gibi yapılarla ilişkileri değerlendirilerek ölçeğin kuramsal konumu daha ayrıntılı biçimde ortaya konulmalıdır.
- ❖ Farklı bağlamlarda uygulanabilirlik: Ölçeğin farklı eğitim sistemlerinde ve kültürel bağlamlarda kullanılabilirliği, dilsel ve kültürel uyarlama çalışmalarıyla araştırılmalıdır.

Eğitim yönetimi uygulamaları açısından ÖİDÖ, öğretmenlerin mesleklerine yönelik genel doyum düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmalarda tamamlayıcı bir ölçme aracı olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte ölçek, ücret, çalışma koşulları, yönetici ilişkileri veya örgütsel destek gibi iş doyumunun belirli boyutlarını ayrı ayrı ölçmek amacıyla geliştirilmediğinden, bu alanlara ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerde daha kapsamlı araçlarla birlikte kullanılmalıdır.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Author Contributions)

Bu çalışma tek yazar tarafından yürütülmüştür.

Çıkar Çatışması (Conflict of Interest)

Bu araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Onayı (Ethics Approval)

Araştırmanın etik uygunluğu, Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve 30.07.2026 tarihli, 7 sayılı toplantının 14 sayılı kararı ile araştırmanın yürütülmesi etik açıdan uygun bulunmuştur.

Finansal Destek (Funding)

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Kaynakça

- Azizi, M. Z. F. B. M., & Abdullah, N.-A. (2021). Depression, anxiety, stress ratios and job satisfaction in special education schools in Malaysia. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 10(1), 686–699. <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v10-i1/9624>
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Dekawati, I., Pujiyati, W., & Sitoresmi, S. (2021). The influence of principal's role and work motivation to teachers job satisfaction. *International Journal of Educational Management and Innovation*, 2(1), 100–115. <https://doi.org/10.12928/ijemi.v2i1.3215>
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Giraldo-O'Meara, M., Marín-García, J. A., & Martínez-Gómez, M. (2014). Validation of the JDS satisfaction scales applied to educational university environments. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 7(1), 72–99. <https://doi.org/10.3926/jiem.906>
- Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. *Organizational Behavior and Human Performance*, 16(2), 250–279. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(76\)90016-7](https://doi.org/10.1016/0030-5073(76)90016-7)
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Ho, C. L., & Au, W. T. (2006). Teaching satisfaction scale: Measuring job satisfaction of teachers. *Educational and Psychological Measurement*, 66(1), 172–185. <https://doi.org/10.1177/0013164405278573>
- Hu, L.-T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

- Karasar, N. (2020). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. In M. D. Dunnette (Ed.), *Handbook of industrial and organizational psychology* (pp. 1297–1349). Chicago, IL: Rand McNally.
- MacCallum, R. C., Roznowski, M., & Necowitz, L. B. (1992). Model modifications in covariance structure analysis: The problem of capitalization on chance. *Psychological Bulletin*, 111(3), 490–504. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.111.3.490>
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., & Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84–99. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.4.1.84>
- Mustafa, M. Z., Buntat, Y., Ahad, R., Razzaq, A., & Bokhari, N. (2019). Job satisfaction survey: A confirmatory factorial analysis based on vocational colleges teachers sample. *Journal of Technical Education and Training*, 11(3), 144–154. <https://doi.org/10.30880/jtet.2019.11.03.017>
- Pepe, A., Addimando, L., & Veronese, G. (2017). Measuring teacher job satisfaction: Assessing invariance in the Teacher Job Satisfaction Scale (TJSS) across six countries. *Europe's Journal of Psychology*, 13(3), 396–416. <https://doi.org/10.5964/ejop.v13i3.1389>
- Richemond, D. J., & Needham, C. (2020). The impact of wellness programs on employee job satisfaction in colleges and universities. *Open Journal of Business and Management*, 8(2), 569–599. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2020.82035>
- Sahito, Z., & Väisänen, P. (2020). A literature review on teachers' job satisfaction in developing countries: Recommendations and solutions for the enhancement of the job. *Review of Education*, 8(1), 3–34. <https://doi.org/10.1002/rev3.3159>
- Sinval, J., & Marôco, J. P. (2020). Short Index of Job Satisfaction: Validity evidence from Portugal and Brazil. *PLOS ONE*, 15(4), Article e0231474. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231474>
- Spector, P. E. (1997). *Job satisfaction: Application, assessment, causes, and consequences*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Worthington, R. L., & Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806–838. <https://doi.org/10.1177/0011000006288127>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

Teachers' professional job satisfaction is a key variable in terms of the quality of educational processes, teachers' professional attitudes, and the functioning of educational organizations. Some of the measurement tools used to assess teachers' job satisfaction focus on different dimensions, such as working conditions, relationships with administrators, and organizational resources. However, assessing general job satisfaction with the teaching profession using a short, single-dimensional structure is particularly important in studies that examine multiple variables simultaneously. The purpose of this study is to develop a short measurement tool capable of assessing teachers' general job satisfaction with the teaching profession and to examine the scale's validity and reliability characteristics.

Method

The study was designed as a scale development study within the framework of a quantitative research approach. A total of 1,009 teachers from seven geographic regions of Turkey participated in the study. During the scale development process, an initial pool of six items was created, and the factor structure of the items was

examined using exploratory factor analysis (EFA). Subsequently, a four-item alternative measurement model was evaluated using confirmatory factor analysis (CFA). The analyses considered factor loadings, model fit indices, item-total correlations, Cronbach's alpha, average variance explained (AVE), and composite reliability indices.

Findings

As a result of the EFA, the Kaiser-Meyer-Olkin value was determined to be .888, and the Bartlett sphericity test yielded $\chi^2(15) = 5087.011$ ($p < .001$). The six-item single-factor structure explained 70.919% of the total variance after extraction, and the factor loadings ranged from .806 to .863. In the DFA results for the four-item alternative model, the following values were obtained: $\chi^2(1) = 4.94$, RMSEA = .063, CFI = 1.00, NNFI = .99, and SRMR = .006. Standardized factor loadings ranged from .80 to .87. The scale's Cronbach's alpha coefficient was .908, the adjusted item-total correlations ranged from .780 to .804, and the AVE value was calculated to be approximately .699. These results demonstrated that the four-item structure possesses high internal consistency and positive convergent validity indicators.

Conclusion

The research findings support the potential of the four-item, unidimensional structure of the Teacher Job Satisfaction Scale to serve as a measurement tool for assessing teachers' overall job satisfaction. However, the strong factor loadings of the initial six items, the low degrees of freedom of the four-item model, and the covariance defined among the error terms necessitate a cautious interpretation of the results. It is recommended that the scale be revalidated with different teacher samples and that measurement invariance be examined.

Keywords: Teacher job satisfaction, scale development, construct validity, confirmatory factor analysis, reliability.

ÖLÇEK FORMU**Ek 1. Öğretmen İş Doyumu Ölçeği (ÖİDÖ) Uygulama Formu**

Değerli Öğretmenimiz,

Aşağıda, öğretmenlik mesleğinize yönelik genel iş doyumunuzu, mesleğinizden duyduğunuz memnuniyeti ve mesleki tercihlerinize ilişkin değerlendirmelerinizi belirlemeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak görüşünüze en uygun seçeneği işaretleyiniz. Her ifade için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz. Doğru veya yanlış cevap bulunmamaktadır; önemli olan kendi görüş ve deneyimlerinizi yansıtmanızdır.

No	Madde	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1	Öğretmenlik mesleğimi yapmaktan memnunum.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Öğretmenlik mesleğini isteyerek sürdürmekteyim.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Genel olarak öğretmenlik mesleğimden doyum sağlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Öğretmen olmak benim için doğru meslek seçimidir.	☐	☐	☐	☐	☐

Ölçeğin Yapısı ve Puanlanması

- ❖ Öğretmen İş Doyumu Ölçeği (ÖİDÖ) toplam 4 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir.
- ❖ Ölçek 5'li Likert tipindedir ve ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Maddeler Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklinde puanlanmaktadır.
- ❖ Ölçeğin tamamından alınabilecek toplam puan 4–20 arasında değişmektedir. Ölçek puanı, dört maddeye verilen yanıtların toplanmasıyla hesaplanmaktadır. Alternatif olarak maddelerin aritmetik ortalaması alınarak 1–5 arasında değişen ortalama iş doyum puanı da elde edilebilir.
- ❖ Ölçekten alınan puanın yükselmesi, öğretmenin öğretmenlik mesleğine yönelik genel iş doyumunun yükseldiğini göstermektedir. Yüksek puanlar, öğretmenin mesleğinden memnuniyet duyduğunu, öğretmenliği isteyerek sürdürdüğünü, mesleğinden genel olarak doyum sağladığını ve öğretmen olmayı doğru bir mesleki tercih olarak değerlendirdiğini ifade etmektedir. Düşük puanlar ise bu değerlendirmelerin daha olumsuz olduğunu göstermektedir.
- ❖ Ölçeğin psikometrik analizlerinde Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .908$ olarak belirlenmiştir. Dört maddelik tek faktörlü yapıya ilişkin doğrulayıcı faktör analizinde standartlaştırılmış faktör yükleri .80 ile .87 arasında değişmiştir.
- ❖ Ölçek için kategorik kesme noktaları tanımlanmamıştır. Bu nedenle toplam veya ortalama puanların sürekli değişken olarak değerlendirilmesi önerilmektedir. Ölçek puanlarının düşük, orta veya yüksek iş doyumunu biçiminde kategorilere ayrılması için mevcut çalışmada doğrulanmış kesme değerleri bulunmamaktadır.
- ❖ ÖİDÖ, öğretmenlerin genel mesleki iş doyumunu değerlendirmeye yönelik kısa bir ölçme aracıdır. Ölçek; ücret, çalışma koşulları, okul yönetimi, meslektaş ilişkileri veya terfi olanakları gibi iş doyumunun belirli yönlerini ayrı alt boyutlar hâlinde ölçmemektedir. Bu nedenle söz konusu alanların ayrıntılı biçimde incelenmesi gereken araştırmalarda daha kapsamlı ölçme araçlarıyla birlikte kullanılması önerilmektedir.
- ❖ Öğretmen İş Doyumu Ölçeği (ÖİDÖ), bilimsel araştırmalarda ve akademik çalışmalarda **yazarından ayrıca izin alınmasına gerek olmaksızın**, ölçeğin geliştirildiği özgün çalışmaya uygun biçimde **atıf yapılması** koşuluyla **ücretsiz** olarak kullanılabilir. Ölçeğin kullanımı sırasında madde ifadelerinin, yanıt seçeneklerinin ve puanlama yapısının korunması önerilmektedir. Ölçekte yapılacak değişikliklerin geçerlik ve güvenirlik açısından yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.